

hoc per illud tempus gesserit, quo gessit et corpus. Isto modo congruenter intelligi potest etiam illud quod in Psalmo legitur: « Deus autem rex noster ante sæcula » operatus est salutem in medio terræ¹: » ut Dominus Jesus accipiatur Deus noster, qui est ante sæcula, quia per ipsum facta sunt sæcula, operatus salutem nostram in medio terræ, cum Verbum caro factum est, et terreno habitavit in copore².

IX. Deinde posteaquam prophetatum est in his verbis Annæ, quomodo gloriari debeat, qui gloriatur, non in se utique, sed in Domino, propter retributionem quæ in die iudicii futura est: « Dominus, inquit, ascendit in cœlos, et tonuit: ipse iudicabit extrema terræ, quia » justus est. » Prorsus ordinem tenuit confessionis fidelium. Ascendit enim in cœlum Dominus Christus, et inde venturus est ad vivos et mortuos iudicandos. « Nam quis ascendit, sicut dicit Apostolus, nisi qui et descendit » in inferiores partes terræ³? Qui descendit, ipse est et » qui ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia⁴. » Per nubes ergo suas tonuit, quas Spiritu sancto cum ascendisset implevit. De quibus ancillæ Jerusalem, hoc est, ingrata vineæ comminatus est apud Isaiam prophetam, ne pluant super eam imbrem⁵. Sic autem dictum est: « Ipse » iudicabit extrema terræ: » ac si diceretur: « Etiam extrema terræ. » Non enim alias partes non iudicabit, qui omnes homines procul dubio iudicabit. Sed melius intelliguntur extrema terræ, extrema hominis: quoniam non iudicabuntur, quæ in melius vel in deterius medio tempore commutantur, sed in quibus extremis inventus fuerit, qui iudicabitur. Propter quod dictum est: « Qui persevera- » verit usque in finem, hic salvus erit⁵. » Qui ergo per-

¹ Psal. lxxiii, 12. — ² Joan. 1, 14. — ³ Ephes. iv, 9, 10. — ⁴ Isai. v, 6. — ⁵ Matth. x, 22.

severanter facit iudicium et iustitiam in medio terræ, non damnabitur, cum iudicabuntur extrema terræ. « Et dat, » inquit, virtutem regibus nostris: » ut non eos iudicando condemnet. Dat eis virtutem, qua carnem sicut reges regant, et in illo mundum, qui propter eos fudit sanguinem, vincant. « Et exaltabit cornu Christi sui. » Quomodo Christus exaltabit cornu Christi sui? De quo enim supra dictum est: « Dominus ascendit in cœlos, » et intellectus est Dominus Christus; ipse, sicut hic dicitur, « Exaltabit cornu » Christi sui. » Quis ergo est Christus Christi sui? An cornu exaltabit uniuscujusque fidelis sui, sicut ista ipsa in principio hujus hymni ait: « Exaltatum est cornu meum » in Deo meo¹? » Omnes quippe unctos ejus chrismate, recte Christos possumus dicere: quod tamen totum cum suo capite corpus unus est Christus. Hæc Anna prophetavit, Samuëlis mater, sancti viri, multumque laudati. In quo quidem tunc figurata est mutatio veteris sacerdotii, et nunc impleta, quando infirmata est quæ multa erat in filiis, ut novum haberet in Christo sacerdotium sterilis, quæ peperit septem.

CAPUT V.

De his, quæ ad Heli sacerdotem homo Dei prophetico locutus est Spiritu, significans sacerdotium, quod secundum Aaron institutum fuerat, auferendum.

I. SED hoc evidentius ad ipsum Heli sacerdotem missus loquitur homo Dei, cujus quidem nomen tacetur, sed intelligitur officio ministerioque suo sine dubitatione Pro-

¹ Reg. ii, 1.

pheta. Sic enim scriptum est : « Et venit homo Dei ad
 » Heli, et dixit : Hæc dicit Dominus : Revelans revelatus
 » sum ad domum patris tui, cum essent in terra Ægypti
 » servi in domo Pharaonis; et elegi domum patris tui ex
 » omnibus sceptris Israël mihi sacerdotio fungi, ut as-
 » cenderent ad altare meum, et incenderent incensum,
 » et portarent Ephod; et dedi domui patris tui omnia,
 » quæ sunt ignis filiorum Israël in escam. Et ut quid
 » respexisti in incensum meum, et in sacrificium meum
 » impudenti oculo, et glorificasti filios tuos super me,
 » benedicere primitias omnis sacrificii in Israël in cons-
 » pectu meo? Propter hoc hæc dicit Dominus Deus Israël :
 » Dixi : Domus tua et domus patris tui transibunt coram
 » me usque in æternum. Et nunc dicit Dominus : Nequa-
 » quam, sed glorificantes me glorificabo; et qui spernit
 » me, spernetur. Ecce dies veniunt, et exterminabo se-
 » men tuum et semen domus patris tui, et non erit tibi
 » senior in domo mea omnibus diebus, et virum exter-
 » minabo tibi ad altari meo, ut deficiant oculi ejus, et
 » defluat anima ejus; et omnis, qui superaverit domus
 » tuæ, decidet in gladio virorum. Et hoc tibi signum,
 » quod veniet super duos filios tuos hos, Ophni et Phinees,
 » una die morientur ambo. Et suscitabo mihi sacerdotem
 » fidelem, qui omnia quæ in corde meo et quæ in anima
 » mea faciat; et ædificabo ei domum fidelem, et transibit
 » coram Christo meo omnibus diebus. Et erit qui supe-
 » raverit in domo tua, veniet adorare ei obolo argenti,
 » dicens: Jacta me in unam partem sacerdotii tui mandu-
 » care panem¹. »

II. Non est ut dicatur ista prophetia, ubi sacerdotii
 veteris tanta manifestatione prænuntiata mutatio est, in
 Samuële fuisse completa. Quanquam enim non esset de

¹ Reg. II, 27-36.

alia tribu Samuël, quam quæ constituta fuerat a Domino,
 ut serviret altari; tamen non erat de filiis Aaron, cujus
 progenies fuerat deputata, unde fierint sacerdotes: ac per
 hoc in ea quoque re gesta, eadem mutatio, quæ per
 Christum Jesum futura fuerat, adumbrata est: et ad Ve-
 tus Testamentum proprie, figurate vero pertinebat ad No-
 vum, prophetia facti etiam ipsa, non verbi; id scilicet
 facto significans, quod verbo ad Heli sacerdotem dictum
 est per Prophetam. Nam fuerunt postea sacerdotes ex ge-
 nere Aaron, sicut Sadoch et Abiathar, regnante David¹,
 et alii deinceps, antequam tempus veniret, quo ista quæ
 de sacerdotio mutando tanto ante prædicta sunt, effici per
 Christum oportebat. Quis autem nunc fidei oculo hæc
 intuens non videat esse completa? Quandoquidem nullum
 tabernaculum, nullum templum, nullum altare, nullum
 sacrificium, et ideo nec ullus sacerdos remansit Judæis,
 quibus ut de semine Aaron ordinaretur, in Dei fuerat lege
 mandatum. Quod et hic commemoratum est illo dicente
 Propheta: « Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dixi: Domus
 » tua et domus patris tui transibunt coram me usque in
 » æternum. Et nunc dicit Dominus: Nequaquam, sed glo-
 » rificantes me, glorificabo; et qui me spernit, spernetur. »
 Quod enim nominat domum patris ejus, non eum de pro-
 ximo patre dicere, sed de illo Aaron, qui primus sacerdos
 est institutus, de cujus progenie cæteri sequerentur, su-
 periora demonstrant, ubi ait: « Revelatus sum ad domum
 » patris tui, cum essent in terra Ægypti servi in domo
 » Pharaonis, et elegi domum patris tui ex omnibus scep-
 » tris Israël, mihi sacerdotio fungi. » Quis patrum fuit
 hujus in illa Ægyptia servitute, unde cum liberati essent,
 electus est ad sacerdotium, nisi Aaron? De hujus ergo
 stirpe isto loco dixit futurum fuisse, ut non essent ulterius

¹ Reg. xv.

sacerdotes : quod jam videmus impletum. Vigilet fides, præsto sunt res, cernuntur, tenentur, et videre nolentium oculis ingeruntur. « Ecce, inquit, dies veniunt, et ex- » terminabo semen tuum, et semen domus patris tui, et » non erit tibi senior in domo mea omnibus diebus, et » virum exterminabo tibi ab altari meo, ut deficient oculi » ejus, et defluat anima ejus. » Ecce dies qui prænuntiati sunt, jam venerunt. Nullus sacerdos est secundum ordinem Aaron : et quicumque ex ejus genere est homo, cum videt sacrificium Christianorum toto orbe pollere, sibi autem honorem illum magnum esse subtractum, deficient oculi ejus, et defluit anima ejus tabe mœroris.

III. Proprie autem ad hujus domum Heli, cui hæc dicebantur, quod sequitur pertinet : « Et omnis qui superaverit domus tuæ, decidet in gladio virorum. Et hoc tibi » signum, quod veniet super duos filios tuos hos, Ophni » et Phinees : die uno morientur ambo. » Hoc ergo signum factum est mutandi sacerdotii de domo hujus, quo signo significatum est mutandum sacerdotium domus Aaron. Mors quippe filiorum hujus significavit mortem, non hominum, sed ipsius sacerdotii de filiis Aaron. Quod autem sequitur, ad illum jam pertinet sacerdotem, cujus figuram gessit huic succedendo Samuël. Proinde quæ sequuntur, de Christo Jesu Novi Testamenti vero sacerdote dicuntur : « Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui omnia quæ » in corde meo et quæ in anima mea faciat, et ædificabo » ei domum fidelem. » Ipsa est æterna et superna Jerusalem. « Et transibit, inquit, coram Christo meo omnibus diebus. Transibit » dixit, conversabitur : sicut superius dixerat de domo Aaron, « Dixi : Domus tua, et » domus patris tui transibunt coram me in æternum. » Quod autem ait, « Coram Christo meo transibit, » de ipsa

¹ Scilicet Heli.

domo utique intelligendum est, non de illo sacerdote, qui est Christus ipse Mediator atque Salvator. Domus ergo ejus coram illo transibit. Potest « Et transibit » intelligi de morte ad vitam, omnibus diebus, quibus peragitur usque in finem sæculi hujus ista mortalitas. Quod autem ait Deus : « Qui omnia quæ in corde meo, et quæ in anima mea » faciat ; » non arbitremur habere animam Deum, cum sit conditor animæ : sed ita hoc de Deo tropice, non proprie dicitur, sicut manus et pedes et alia corporis membra. Et, ne secundum hoc credatur homo in carnis hujus effigie factus ad imaginem Dei, adduntur et alæ, quas utique non habet homo ; et dicitur Deo : « Sub umbra alarum tuarum » protege me¹ : » ut intelligant homines de illa ineffabili natura, non propriis, sed translatis rerum vocabulis, ista dici.

IV. Quod vero adjungitur, « Et erit, qui superaverit » in domo tua, veniet adorare ei : » non proprie de domo dicitur hujus Heli, sed illius Aaron, de qua usque ad adventum Jesu Christi homines remanserunt, de quo genere etiam nunc usque non desunt. Nam de illa domo hujus Heli jam supra dictum erat : « Et omnis qui superaverit » domus tuæ, decidet in gladio virorum. » Quomodo ergo hic vere dici potuit, « Et erit, qui superaverit in domo » tua, veniet adorare ei ; » si illud est verum, quod ultore gladio nemo inde supererit ; nisi quia illos intelligi voluit, qui pertinent ad stirpem, sed illius totius sacerdotii securdum ordinem Aaron ? Ergo si de illis est prædestinatis reliquiis, de quibus alius Propheta dixit : « Reliquiæ » salvæ fient² ; » unde et Apostolus : « Sic ergo, inquit, » et in hoc tempore reliquiæ per electionem gratiæ salvæ » factæ sunt³ ; » quia de talibus reliquiis bene intelligitur esse, de quo dictum est : « Qui superaverit in domo tua : »

¹ Psal. xvi, 8. — ² Isai. x, 22. — ³ Rom. xi, 5.

profecto credit in Christum; sicut temporibus Apostolorum ex ipsa gente plurimi crediderunt; neque nunc desunt, qui, licet rarissime, tamen credant, et impletur in eis quod hic iste homo Dei continuo secutus adjunxit, « Veniet adorare ei obolo argenti: » cui adorare, nisi illi summo sacerdoti, qui et Deus est? Neque enim in illo sacerdotio secundum ordinem Aaron, ad hoc veniebant homines ad templum vel altare Dei, ut sacerdotem adorarent. Quid est autem quod ait, « Obolo argenti, » nisi brevitate verbi fidei, de quo commemorat Apostolus dictum: « Verbum consummans et brevians faciet Dominus » super terram¹? » Argentum autem pro eloquio poni, Psalmus testis est, ubi canitur: « Eloquia Domini eloquia » casta, argentum igne examinatum². »

V. Quid ergo dicit iste, qui venit adorare sacerdoti Dei » tui, manducare panem. » Nolo in patrum meorum collocari honore, qui nullus est: jacta me in partem sacerdotii tui. « Elegi enim abjectus esse in domo Dei³: » quaecumque et quantulumcumque membrum esse cupio sacerdotii tui. Sacerdotium quippe hic ipsam plebem dicit, cujus plebis ille sacerdos est Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus. Cui plebi dicit apostolus Petrus: « Plebs » sancta, regale sacerdotium⁴. » Quamvis nonnulli, « Sacrificii tui » sint interpretati, non « Sacerdotii tui: » quod nihilominus eundem significat populum christianum. Unde dicit apostolus Paulus: « Unus panis, unum corpus » multi sumus⁵. » Quod ergo addidit, « Manducare panem, » etiam ipsum sacrificii genus eleganter expressit, de quo dicit sacerdos ipse: « Panis quem ego dederam, caro mea » est pro sæculi vita⁶. » Ipsum est sacrificium, non secun-

¹ Rom. ix, 28. et Isai. x, 23. — ² Psal. xi, 7. — ³ Id. lxxxiii, 11. — ⁴ 1 Petr. ii, 9. — ⁵ 1 Cor. x, 17. — ⁶ Joan. vi, 32.

dum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech: qui legit, intelligat. Brevis itaque ista confessio et salubriter humilis, qua dicitur: « Jacta me in partem sacerdotii tui, » manducare panem, » ipse est obolus argenti; quia et breve est, et eloquium Domini est habitantis in corde credentis. Quia enim dixerat superius dedisse se domui Aaron cibos de victimis Veteris Testamenti, ubi ait: « Dedi domui » patris tui omnia quæ sunt ignis filiorum Israël in escam; » hæc quippe fuerant sacrificia Judæorum: ideo hic dixit, « Manducare panem; » quod est in Novo Testamento sacrificium Christianorum.

CAPUT VI.

De judaico sacerdotio et regno, quæ cum in æternum dicantur statuta, non permanent; ut alia intelligantur, quorum spondetur æternitas.

I. CUM igitur hæc tanta tunc altitudine prænuntiata sint, tanta nunc manifestatione clarescant; non frustra tamen moveri quispiam potest, ac dicere: « Quomodo confidimus venire omnia, quæ in Libris illis ventura prædicta sunt, si hoc ipsum quod ibi divinitus dictum est: » Domus tua et domus patris tui transibunt coram me in » æternum¹, » effectum habere non potuit? Quoniam videmus illud sacerdotium fuisse mutatum; et quod illi domui promissum est, nec sperari aliquando complendum: quia illud quod ei reprobato mutatoque succedit, hoc potius prædicatur æternum. Hoc qui dicit, nondum intelligit, aut non recolit, etiam ipsum secundum ordi-

¹ 1 Reg. ii, 30.

nem Aaron sacerdotium, tanquam umbram futuri æterni sacerdotii constitutum: ac per hoc quando ei æternitas promissa est, non ipsi umbræ ac figuræ, sed ei quod per ipsam adumbrabatur figurabaturque, promissum est. Sed ne putaretur ipsa umbra esse mansura, ideo etiam mutatio ejus debuit prophetari.

II. Regnum quoque isto modo etiam Saülis ipsius, qui certe reprobatus atque rejectus est, futuri regni erat umbra in æternitate mansuri. Oleum quippe illud, quo unctus est, et ab eo chrismate Christus est dictus, mystice accipiendum, et magnum sacramentum intelligendum est: quod in eo tantum veneratus est ipse David, ut percusso corde pavitaverit, quando in tenebroso occultatus antro, quo etiam Saül urgente intraverat necessitate naturæ, exiguam particulam vestis ejus retrorsum latenter absceidit, ut haberet unde monstraret, quomodo ei pepercit, cum posset occidere; atque ita suspicionem de animo ejus, qua sanctum David putant inimicum suum vehementer persequebatur, auferret. Ne itaque reus esset tanti sacramenti in Saüle violati, quia vel indumentum ejus sic attrectavit, extimuit. Ita enim scriptum est: « Et percussit cor David super eum, quia abstulit pinnulam » chlamydis ejus¹. » Viris autem, qui cum illo erant, et ut Saülem in manus suas traditum interimeret, suadebant: « Non mihi, inquit, contingat a Domino, si fecero hoc verbum Domino meo Christo Domini, inferre » manum meam super eum; quia Christus Domini est hic². » Huic ergo umbræ futuri non propter ipsam, sed propter illud quod præfigurabat, tanta veneratio exhibebatur. Unde et illud quod ait Saüli Samuël: « Quoniam non » servasti mandatum meum, quod mandavit tibi Dominus; quemadmodum nunc paraverat Dominus regnum

¹ Reg. xxiv, 6. — ² Ibid. 7.

» tuum usque in æternum super Israëlem, et nunc regnum » tuum non stabit tibi; et quæret Dominus sibi hominem » secundum cor suum, et mandabit ei Dominus esse in » principem super populum suum; quia non custodisti » quæ mandavit tibi Dominus¹: » non sic accipiendum est, ac si ipsum Saülem Deus in æternum præparaverit regnaturum, et hoc postea noluerit servare peccanti; neque enim eum peccaturum esse nesciebat: sed præparaverat regnum ejus, in quo figura esset regni æterni. Ideo addidit: « Et nunc regnum tuum non stabit tibi. » Stetit ergo, et stabit, quod in illo significatum est: sed non huic stabit, quia non in æternum ipse fuerat regnaturus, nec progenies ejus, ut saltem per posteros alterum alteri succedentes videretur impleri quod dictum est, « In » æternum. Et quæret, inquit, Dominus sibi hominem: » sive David, sive ipsum Mediatorem significans Testamenti Novi, qui figurabatur in chrismate etiam, quo unctus est ipse David et progenies ejus. Non autem quasi nesciat ubi sit, ita Deus sibi hominem quærit: sed per hominem more hominum loquitur; quia et sic loquendo nos quærit. Non solum enim Deo Patri, verumetiam ipsi quoque Unigenito ejus, qui venit quærere quod perierat², usque adeo jam eramus noti, ut in ipso essemus electi ante constitutionem mundi³. « Quæret sibi » ergo dixit, suum habebit. Unde in latina lingua hoc verbum accipit præpositionem, et acquirit, dicitur: quod satis apertum est quid significet. Quanquam et sine additamento præpositionis quærere intelligatur acquirere: ex quo lucra vocantur et quæstus.

¹ 1 Reg. xiii, 13, 14. — ² Luc. xix, 10. — ³ Ephes. i, 4.

CAPUT VII.

De disruptione regni israelitici, qua praefiguratur perpetua divisio Israelis spiritualis ab Israele carnali.

I. Rursus peccavit Saül per inobedientiam, et rursus Samuël ait illi in verbo Domini: « Quia sprevisi verbum » Domini, sprevisi te Dominus, ut non sis rex super Israël¹. » Et rursus pro eodem peccato, cum id confiteretur Saül, et veniam precaretur, regaretque Samuëlem ut revertetur cum illo ad placandum Deum: « Non revertar, inquit, tecum; quia sprevisi verbum Domini, et spernet te Dominus, ne sis rex super Israël. Et convertit Samuël faciem suam, ut abiret: et tenuit Saül pinnulam diploidis ejus, et disruptit eam. Et dixit ad eum Samuël: » Disruptit Dominus regnum ab Israël de manu tua hodie, » et dabit proximo tuo bono super te, et dividetur Israël in duo: et non convertetur, neque poenitebit eum; » quoniam non est sicut homo, ut poeniteat eum: ipse minatur, et non permanet². » Iste cui dicitur: « Spernet Dominus, ne sis rex super Israël: » et » Disruptit Dominus regnum ab Israël de manu tua hodie, » quadraginta annos regnavit super Israël, tanto scilicet spatio temporis, quanto et ipse David; et audivit hoc primo tempore regni sui: ut intelligamus ideo dictum, quia nullus de stirpe ejus fuerat regnaturus; et respiciamus ad stirpem David, unde exortus est secundum carnem Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus.

¹ 1 Reg. xv, 23. — ² Ibid. 26-29.

II. Non autem habet Scriptura, quod in plerisque latinis codicibus legitur: « Disruptit Dominus regnum » Israël de manu tua: » sed sicut a nobis positum est inventum in græcis: « Disruptit Dominus regnum ab Israël » de manu tua: » ut hoc intelligatur « De manu tua, » quod est « Ab Israël. » Populi ergo Israël personam figurate gerebat homo iste, qui populus regnum fuerat amisurus, Christo Jesu Domino nostro per Novum Testamentum, non carnaliter, sed spiritualiter regnatura. De quo cum dicitur: « Et dabit illud proximo tuo, » ad carnis cognationem id refertur: ex Israël enim Christus secundum carnem, unde et Saül. Quod vero additum est, « Bono super te, » potest quidem intelligi, « Meliori te; » nam et quidam sic sunt interpretati: sed melius sic accipitur, « Bono super te, ut quia ille bonus est, ideo sit super te, juxta illud aliud propheticum: « Donec ponam omnes inimicos tuos sub pedibus tuis¹. » In quibus est et Israël, cui suo persecutori regnum abstulit Christus. Quamvis fuerit illic et Israël, in quo dolus non erat², quoddam quasi frumentum illarum palearum. Nam utique inde erant Apostoli; inde tot Martyres, quorum prior Stephanus; inde tot Ecclesiae, quas apostolus Paulus commemorat, in conversione ejus magnificantes Deum³.

III. De qua re non dubito intelligendum esse quod sequitur: « Et dividetur Israël in duo: » in Israël scilicet inimicum Christo, et Israël adhaerentem Christo; in Israël ad ancillam, et Israël ad liberam pertinentem. Nam ista duo genera primum simul erant, velut Abraham adhuc adhaereret ancillae, donec sterilis per Christi gratiam fecundata clamaret: « Ejice ancillam et filium ejus⁴. » Propter peccatum quidem, Salomonis regnante filio ejus Roboam, scimus Israël in duo fuisse divisum⁵, atque ita

¹ Psal. cix, 1. — ² Joan. 1, 47. — ³ Gal. 1, 24. — ⁴ Gen. xxi, 10. — ⁵ 3 Reg. xii.

perseverasse, habentibus singulis partibus reges suos, donec illa gens tota a Chaldæis esset ingenti vastatione subversa atque translata. Sed hoc quid ad Saülem, cum si tale aliquid comminandum esset, ipsi David fuerit potius comminandum, cujus erat filius Salomon? Postremo nunc inter se gens hebræa divisa non est, sed indifferenter in ejusdem erroris societate dispersa per terras. Divisio vero illa, quam Deus sub persona Saülis, illius regni et populi figuram gerentis, eidem regno populoque minatus est, æterna atque immutabilis significata est, per hoc quod adjunctum est: « Et non convertetur, neque pœnitebit » eum; quoniam non est sicut homo, ut pœniteat eum: » ipse minatur, et non permanet: » id est, homo minatur, et non permanet; non autem Deus, quem non pœnitet, sicut hominem. Ubi enim legitur, quod pœniteat eum, mutatio rerum significatur, immutabili præscientia manente divina. Ubi ergo non pœnitere dicitur, non mutare intelligitur.

IV. Prorsus insolubilem videmus per hæc verba prolata divinitus fuisse sententiam de ista divisione populi Israël, et omnino perpetuam. Quicumque enim ad Christum transierunt, vel transeunt, vel transibunt inde, non erant inde secundum Dei præscientiam, non secundum generis humani unam eandemque naturam. Prorsus quicumque ex Israëlitis adhærentes Christo perseverant in illo, nunquam erunt cum eis Israëlitis, qui ejus inimici usque in finem vitæ hujus esse persistunt: sed in divisione, quæ hic prænuntiata est, perpetuo permanebunt. Nihil enim prodest Testamentum Vetus de monte Sina in servitatem generans¹, nisi quia testimonium perhibet Testamento Novo. Alioquin quandiu legitur Moyses, velamen super corda eorum positum est: cum autem quisque inde tran-

¹ Gal. iv, 24.

sierit ad Christum, auferetur velamen¹. Transeuntiam quippe intentio ipsa mutatur de Vetere ad Novum; ut non jam quisque intendat accipere carnalem, sed spiritalem felicitatem. Propter quod ipse magnus propheta Samuël, antequam unxisset regem Saül, quando exclamavit ad Dominum pro Israël, et exaudivit eum; et cum offerret holocaustosim, accedentibus alienigenis ad pugnam contra populum Dei, tonuit Dominus super eos, et confusi sunt, et offenderunt coram Israël, atque superati sunt: assumpsit lapidem unum, et statuit illum inter Massephat novam et veterem, et vocavit nomen ejus Abennezer quod est latine Lapis adjutoris: et dixit: « Usque huc adjuvit nos » Dominus². » Massephat interpretatur intentio. Lapis ille adjutoris medietas est Salvatoris, per quem transeundum est a Massephat vetere ad novam, id est, ab intentione qua expectabatur in carnali regno beatitudo falsa carnalis, ad intentionem, qua per Novum Testamentum expectatur in regno cælorum beatitudo verissima spiritalis: qua quoniam nihil est melius, huc usque adjuvat Deus.

CAPUT VIII.

De promissionibus ad David in filio ejus, quæ nullatenus in Salomone, sed plenissime inveniuntur in Christo.

I. JAM nunc video esse monstrandum quid ipsi David, qui Saüli successit in regnum, cujus mutatione finalis illa mutatio figurata est, propter quam divinitus cuncta dicta, cuncta conscripta sunt, Deus promiserit; quod ad rem

¹ 2 Cor. iii, 16. — ² 1 Reg. vii, 12.